

SOSYO-KÜLTÜREL DEĞİŞİM SÜRECİNDE ALANYA YÖRÜKLERİNDE EVLİLİKLE İLGİLİ ÂDETLER VE İNANISLAR

MARRIAGE CUSTOMS AND BELIEFS IN ALANYA YURUKS DURING THE PERIOD OF SOCIOCULTURAL CHANGE

DOI: 10.33404/anasay.1184499

Çalışma Türü: Araştırma Makalesi / Research Article¹

Özlem ÜNALAN*

ÖZ

Evlilik, insan neslinin devamında ve aile hayatının başlangıcında önemli bir rol oynayan, akrabalık ilişkilerinin kurulduğu sosyal bir müessesedir. Tıpkı ölüm ve doğum gibi insan hayatındaki üç önemli geçiş dönemlerinden birini oluşturur. Gelenek, göreneklerle ve halk inanışlarıyla bütünleşen evlenme merasimleri bu yönüyle halk kültürünün bir parçasını teşkil eder. Yöreden yöreye bazı farklılıklar gösterse de kız isteme, söz, nişan, düğün gibi Türk kültüründe evlilikle ilgili ortak törenler mevcuttur. Evlilikle ilgili törenler halkın kültürel değerlerini, mutluluklarını, inançlarını ve bunlarla birlikte pek çok ritüeli barındırır.

1-Makale Geliş Tarihi: 05. 10. 2022 Makale Kabul Tarihi: 05. 11. 2022

¹ Bu çalışmanın etik kurul kararı; Bayburt Üniversitesi Rektörlüğü, Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun 12.08.2022 tarih ve 193 sayılı kararıyla alınmıştır.

* Arş. Gör. Dr., Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, ozlemunalan@bayburt.edu.tr.

ORCID ID <https://orcid.org/0000-0001-5345-6499>.

Yörük geleneğinin birtakım değişimleriyle devam ettiği Alanya’da da evlilikle ilgili âdet ve inanışlar, geçmişten günümüze canlı bir biçimde yaşamaktadır. Özellikle merkeze uzak dağ köylerinde ve yayla kesimlerinde yörük geleneğine uygun evlenme merasimleri gerçekleştirilmektedir. Diğer taraftan modern hayatın getirdiği yaşam tarzı, sosyal ve ekonomik şartlar; sosyal hayatın birçok sahasında olduğu gibi evlilikle ilgili âdetlerde de birtakım değişimlere sebep olmuştur. Başta Rusya ve Ukrayna olmak üzere farklı ülkelerden gelen vatandaşların Alanya’ya yerleşmesi, turizm, iş göçü, eğitim vb. durumlar Alanya evlenme âdetlerini hızla değiştirmiştir.

Bu çalışmada Alanya yörüklerinin evlilik öncesindeki, evlilik esnasındaki ve evlilik sonrasındaki âdetlerine, evlilikle ilgili halk inanışlarına ve bunlarla ilgili uygulamalara yer verilmiştir. Ayrıca Alanya yörük yaşam geleneğinde ve göçebe yaşam tarzında meydana gelen değişimlerin Alanya evlilik gelenekleri üzerindeki etkilerinden söz edilmiştir. Bu doğrultuda eski geleneğe uygun evlilik merasimleri ile kültürel değişim sebebiyle unutulmaya başlanan evlilik âdetlerine değinilmiştir. Bu çalışma hazırlanırken saha çalışması yapılmış, derleme esnasında görüşme ve gözlem teknikleri kullanılmış katılımlı ve katılımsız gözlemlerde bulunulmuştur. Çalışmada yazılı kaynaklarda yer alan bilgilerin yanı sıra saha çalışması neticesinde elde edilen bilgiler yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Âdet, Alanya, Düğün, Evlilik, Yörük Geleneği.

ABSTRACT

Marriage is a social organization which plays a key role in the continuation of human generation and in the onset of family life and where lines of descent are established. Just like death and birth, marriage constitutes one of the three important transition periods in human life. Marriage ceremonies which are integrated with customs, traditions and people’s beliefs are a part of folk culture in this respect. Although marriage varies from region to region, the Turkish culture has common marriage ceremonies such as asking for the girl’s hand, plight, engagement and wedding. Wedding ceremonies contain people’s cultural values, happinesses, beliefs and many more rituals.

In Alanya where the yuruk tradition continues with specific changes, marriage customs and beliefs have existed perfectly from past to present. Marriage ceremonies take place in accordance with the yuruk tradition especially in distant mountain villages and highlands. However, the lifestyle, social and economic conditions brought by modern life have caused specific changes in marriage customs, as in many other areas of social life. Reasons such as tourism, labor migration, education and settlement of people coming from different countries primarily like Russia and Ukraine in Alanya have caused rapid changes in marriage customs in Alanya.

In this study, the customs of Alanya nomads before, during and after marriage, folk beliefs about marriage and practices related to them are included. In addition, the effects of the changes in Alanya nomadic life tradition and nomadic lifestyle on Alanya marriage traditions have been mentioned. In this direction, marriage ceremonies in accordance with the old tradition and marriage customs that have begun to be forgotten due to cultural change are mentioned. While preparing this study, fieldwork was carried out, interview and observation techniques were used during the compilation, and observations were made with and without participation. In addition to the information in the written sources, the information obtained as a result of the fieldwork was included in the study.

Keywords: Custom, Alanya, Wedding, Marriage, Yuruk Tradition

Giriş

Âdet, Arapça “avd” ve “aved” mastarlarından türemiştir. Eski hâline dönmek, tekrarlamak, bir şeyi üst üste yapmak ve alışkanlığa dönüştürmek manalarına gelir. Toplumun genelinde kabul görmüş, uzun bir süredir tekrarlanarak halkın arasına yerleşmiş uygulamalar âdet olarak nitelendirilir (Çolak, 2005, s. 19). Âdetler karşı gelindiğinde birtakım felaketlere yol açacağı düşünülen bireysel ve toplumsal eğilimlerdir (Hançerlioğlu, 2000, s. 11). Toplumun belirlediği âdetlere uygun bir biçimde yeni bir aile oluşturmayı ihtiva eden evlilik kavramı, bir kadın ve erkeğin ayrı yuva kurması, belirli kurallar çerçevesinde bir araya gelmesidir (Gelenekten Geleceğe Örf ve Âdetlerimiz, 2009, s. 128).

Söz konusu kurallar dinî ve hukuki olabileceği gibi örfi de olabilir. Bu bağlamda evlilik, yetişkin kız veya erkek arasında olan; dinî, hukuki ve örfi kurallara uygunluk gösteren, belli hak ve yükümlülükleri olan ilişki olarak tanımlanabilir (Marshall, 1999, s. 223). Evlilik, erkeğin ve kızın baba ocağından ayrılarak ayrı bir ev oluşturması, yeni bir aile meydana getirmesidir (Kafesoğlu, 1993, s. 216).

Evlilik, insan yaşamının en önemli dönüm noktalarından biridir. Bu nedenle tıpkı doğum ve ölüm gibi insan hayatındaki geçiş dönemlerinden birini oluşturur. Ayrıca doğum ve ölüm gibi içinde bulunduğu toplumun örf ve âdetleriyle şekillenir. Toplumların ekonomik durumları, yaşayış biçimleri, gelenekleri, üretim faaliyetleri, tarihî geçmişleri evlenme biçimlerini de belirler. Her toplum kendine uygun bir evlenme biçimini seçerken, kendine uygun olmayan evlilik şekillerini reddeder ve bunları önlemeye çalışır (Örnek, 1977, s. 185). Evlilik bireysel olduğu kadar toplumsal bir mevzudur ve kişilerin evlilikle ilgili düşünceleri yaşadığı toplumun kültürüyle şekillenir. Günümüzde modernleşmenin getirdiği yeni yaşam tarzı, bireylerin evlilikle ilgili düşünce ve tercihlerini de değiştirmiştir. Evlilik oranlarının azalması, evlenme yaşının yükselmesi, boşanma oranlarının artması ve evliliklerde çocuk sayısının azalması geleneksel evlilik anlayışının ve aile hayatının değişmeye başladığını gösterir. Ayrıca kadının iş hayatına katılması ve ekonomik özgürlüğüne kavuşması da evlilikle ilgili yeni yaşam biçimlerinin oluşmasına sebep olmuştur (Baş, 2021, s. 824). Diğer taraftan bayramlaşma, ramazan gelenekleri, doğum ve ölüm gibi halk kültürün birçok alanını etkileyen Covid-19 salgını evlenme ve düğün âdetlerini de etkilemiştir (Tikbaş Apak, 2021: 159-160).

Evlilik eski Türklerden itibaren kutsal bir müessese olarak görülmüş, evlilik neticesinde kurulan aileler de toplumu meydana getiren en küçük yapı olarak kabul edilmiştir (Erdoğan, 2018, s. 223). İnsan hayatının birleşmesinde mühim bir adım olarak görülen evlilik, konargöçer yaşam tarzını devam ettiren yürükler arasında önemlidir. Yürü- fiilinden gelen “yörük” kelimesi, Anadolu’ya gelerek buralarda yurt tutan Oğuz boyları için kullanılır (Eröz, 1991, s. 20). Yörükler yazın yaylalara, kışın da kışlaklara göç eden, hayvancılıkla uğraşan konargöçer Türklerdir (Seyirci, 2020, s. 3). Yörüklerin göçebe yaşam tarzı onların inaniş-

larını, gelenek ve göreneklerini etkilemiş, kendilerine has bir kültür oluşmasına zemin hazırlamıştır. Söz konusu gelenek ve görenekler arasında evlilik ve bununla ilgili uygulamalar da yer alır. Günümüzde turizm, eğitim, göç ve teknolojik gelişmeler Alanya yörükleri arasında birtakım kültürel değişimlere neden olsa da Alanya halkı, yörük kültürünü yaşatmaya çalışmaktadır (Ünal, 2021, s. 14). Yörük yaşamını etkileyen sosyal ve ekonomik faktörler; yörükler arasındaki evlenme âdetlerini de etkilemiş ve birtakım değişikliklere sebep olmuştur. Önceki nesiller yörük yaşam geleneğini dağlarda sürdürüp Alanya merkezine gitmeye gerek duymazken günümüzde evlenen yeni çiftler sosyal ve ekonomik sebeplerden dolayı köylerde ve yaylalarda yaşamak istememektedir. Ayrıca eskiden yörükler arasında yaygın olan dışarıdan kız alıp vermeme âdeti günümüzde oldukça azalmıştır. Önceleri bu durum yörükler arasında kabul görmese de zamanla dışarıdan kız alıp vermeme âdetinde gevşemeler olmuş Alanya yörükleri başka şehirlere ve milletlerden kişilerle evlenmişlerdir. İş, eğitim, askerlik vb. sebeplerden dolayı başka şehirlere giden gençler, burada yeni kişilerle tanışıp onlarla evlenmek istemişlerdir.

Alanya yörüklerindeki evlenme âdetlerini konu edinen bu çalışmada derleme ve inceleme yöntemleri kullanılmış, önceden hazırlanan derleme soruları kaynak kişilere yöneltilerek onlardan konuyla ilgili bilgiler alınmıştır. Alanya'nın merkeze uzak ve yakın mahallelerindeki düğünlere gidilmiş, buralarda katılımlı ve katılımsız gözlemler yapılmıştır. Evlilikle ilgili geleneklere daha çok hâkim olması sebebiyle çoğunlukla kadınlarla görüşülmüştür. Alanya yörüklerinin evlilikle ilgili âdetleri ve inanışları evlilik öncesinde, evlilik esnasında ve evlilik sonrasında uygulanan âdet ve inanışlar olmak üzere üç başlık altında değerlendirilebilir:

1. Evlilik Öncesinde Uygulanan Âdetler ve İnanışlar

1.1. Baş Bağlama Töreni

“Baş bağlamak” sözcüğü *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*'te “başaklanmak, başak vermek” anlamında kullanılmıştır (Ayverdi, 2010, s. 117). Bir genç kızın belli bir olgunluğa gelmesi ile bir başağın baş vermesi bu manada birbirleriyle

ilişkilendirilebilir. *Derleme Sözlüğü*'nde ise bu kelimenin dört farklı anlamı verilmiştir. Buna göre baş bağlamak: “1. Gerdek sonrası kadınların gelini ziyaret etmesi ve tören düzenlemesi. 2. Gelin başı gününde geline taç giydirme merasimi. 3. Nişandan sonra yapılan eğlence. 4. Çocukların kırdı yemek yemesidir.” (Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü II, 1993, s. 554). İç Anadolu’nun bazı şehirlerinde söylenen veya nişanlanan kişiler için “başı bağlı”, evlendirmek için de “başını bağlamak” deyiimi kullanılır.

Baş bağlama geleneği yörüklerin bir bölümünde uygulanan ve bazı ailelerde hâlen varlığını devam ettiren bir gelenektir. Bu gelenek, bir kızın çocukluktan genç kızlığa geçtiğini ve evlenme çağına geldiğini gösterir (KK.1, KK.2). Baş bağlama, yörükler arasında geçiş döneminin bir parçasını oluşturur. 16-17 yaşlarına gelen genç kızların annelerinden onay alınarak bunların baş bağlama töreni yapılır. Buna “tellik² giydirme” veya “bürümcük³” töreni adı da verilir (KK.3, KK.4, KK.5). Tören için bir gün önceden hazırlıklara başlanır. Kuru üzüm, fıstık, helva hazırlanır. Törenin olduğu gün şepit⁴, pişi⁵ veya külük⁶ pişirilir. Bazı kişiler aşure yapar veya dirice⁷ hazırlar. Genç kızın arkadaşları, komşular ve yakın akrabaları baş bağlama merasimine çağrılır. Baş bağlama töreninin yapılacağı gün, genç kız yeni elbiselerini giyer. Misafirlerin ortasına bir sandalye konulur ve kız bu sandalyeye oturur. Kızın etrafında oyunlar oynanır, türküler söylenir. Tek nikâhlı ve mutlu bir evliliği olan kadın; kızın başına pullu, süslü bir yazma örter. Misafirler kıza küçük hediyeler verir. Hazırlanan ikramlar yenilir (KK.1, KK.2, KK.6, KK.7). Bu tören ile artık kızın başı bağlanmış ve evlenme zamanı gelmiş demektir (KK.3). Evlenmek için hazır bir gelin adayı olur ve her delikanlı bu kıızı istetebilir (Yıldız, t. y., s. 195). Evlenme yaşının ileriye çekilmesi sebebiyle baş bağlama geleneği yirmili yaşlarda yapılmakta-

2- Tellik, yün vb. kumaşlardan yapılan kırmızı renkli başlıklardır.

3- Bürümcük bir kumaş türüdür. Alanya’da tellikler zaman zaman bürümcük kumaştan yapıldığı için telliğe bürümcük adı da verilmiştir.

4- Şepit, Alanya’da sac üzerinde yapılan ince lavaş.

5- Pişi, yağda kızartılarak pişirilen hamur işi.

6- Külük, Alanya’da sac üzerinde ve odun ateşinde pişirilen içinde lahana, soğan ve çökelek karışımı olan bir tür çörek.

7- Dirice, buğdayın haşlanması ile yapılan bir çeşit yemek.

dır. Günümüzde azalmakla birlikte merkeze uzak mahallelerde ve bazı yörükler arasında bu gelenek yaşamaya devam etmektedir.

1.2. Kısmet Açma

Evlenme olayında oğlan evi etken, kız evi ise edilgen bir özellik gösterir. Oğlan etkenliğinden dolayı evlenme isteğini anne ve babasına bir şekilde bildirir, kız ise edilgenliği gereği bekler fakat bekleme süresi uzadıkça kaygı artar. Bu bir süre sonra yerini müdahaleye bırakır (Balaman, 1983, s. 137). Bu noktada da çeşitli inanışlar ve uygulamalar devreye girer.

Evliliğin gerçekleşmesindeki ön koşullardan biri kısmetin açık olmasıdır. Evlilik genellikle erkeğin isteği ve girişimi ile gerçekleştiği için kızın kısmetinin açık olması beklenir. Yaşı ilerlemesine rağmen evlenemeyen kızların kısmetinin kapalı olduğuna ve evde kalacağına inanılır. Bu nedenle de kızın kısmetini açmak için türbelere ve yatırlara başvurulur. Ayrıca bazı kişilerin kısmetinin büyü veya muska ile kapalı olduğu düşünülür ve büyüünün bozulması için hoca veya muskacılar gidilir (Eroğlu, 2017, s. 273).

Alanya'da kişinin kısmetinin açık ve kapalı olması ile ilgili birtakım inanışlar mevcuttur. Bazı davranışlar gerçekleştirildiğinde kişinin kısmetin açılacağına inanılır ve bu doğrultuda birtakım ritüeller gerçekleştirilir. Kişinin kısmeti açıldığında ise kişinin gücünün rast gideceğine, bekârsa en kısa zamanda evleneceğine inanılır. Kısmetle ilgili inanışlar bebeklik döneminden başlar. Çocuk tuzlandığında çocuğun kısmetinin bol olması için orada bulunanlara kâse uzatılır ve herkes gönlünden koparı verir. Şepit pişerken şepit kabarırsa onu yiyecek olan kişinin kısmetinin bol olacağı düşünülür. Bunların dışında bazı davranışlarda bulunmak da kişinin kısmetinin kapanmasına sebep olur. Örneğin çamaşırların içe bakarak dürülmesi kişinin kısmetinin kapanmasına neden olur. Benzer şekilde çamaşırı ters giymek, çorapla uyumak, cuma günleri dikiş dikmek, yüzüstü yatmak, kapı eşiğine oturmak, ev süpürülürken süpürgenin ayağa değmesi, elleri birbirine bağlayıp göğüs üstünde tutmak kişinin kısmetinin kapanma sebepleri olarak görülür. Sabah vaktinden sonra uyanmayanın kısmeti kapalı olacağı gibi ikindi ile akşam namazı arasında uyuyanın da kısmeti kapa-

nır (KK.2, KK.5, KK.6, KK.7, KK.8, KK.9, KK.10). Bir kişinin elbisesi üzerindeyken düğmeleri veya yırtığı dikilmez. Kısmetinin dikilip bağlanacağına inanılır. Bu sebepten kişinin ağzına bir çöp veya bir kâğıt verilir. Dikiş bitene kadar kişi ağzındaki nesneyi ısırır (KK.3, KK.6, KK.9, KK.11).

Evlenmek isteyip de evlenemeyen, evlenme yaşı geçen, halk tabiri ile evde kalan kızlar ve erkekler kısmetlerinin açılıp kısa zamanda evlenmeleri için bazı uygulamalara başvururlar. Bunların bir kısmı Hıdırellez günü gerçekleştirilir ve Hızır Aleyhisselam'ın evde kalan kızların kısmetini açacağına inanılır. Bu da Hıdırellez çevresinde gelişen inanışların, kısmet/nasip algısı ile bütünleştiğini gösterir. Kısmeti kapalı olan kişi, Hıdırellez günü deniz kenarına götürülüp başına bir kilit konulur ve daha sonra bu kilit açılır (KK.5). Evde kalmış kızlar Hıdırellez gecesi al renkli bir mendili bohça yapıp bunu gül dalına asarlar ve Hızır Aleyhisselam'ın mendili açmasını dilerler. Sabah uyandıklarında eğer mendilin düğümü çözülmüşse kısmetlerinin açılıp evleneceklerini düşünürler (KK.10). Hıdırellez gecesi genç kızlar gül dalına yüzük bağlarlar. Sabah uyandıklarında yüzük duruyorsa o sene evlenemeyeceklerine eğer yüzük yoksa yani Hızır Aleyhisselam tarafından alınmışsa kısa bir süre sonra evleneceklerine inanırlar (KK.12). Mübadele döneminden önce bir arada yaşayan Müslüman ve gayrimüslim toplumların kutsal olarak nitelendiği bazı ortak mekânlar vardır. Söz konusu bu mekânlardan biri de Alanya'da yer almakta ve şu an kilise olarak kullanılmaktadır. Hristiyanların yüzyıllar önce kilise olarak inşa ettiği ve Aya Yorgi olarak isimlendirdiği bu yapı; Müslümanların Alanya'ya hâkim olduğu dönemlerde cami olarak kullanmış ve Hızır-İlyas olarak adlandırılmıştır. Mübadele döneminde önce bir arada yaşayan Alanya ve Rum halkı için burası, ortak dinî bir mekân hâline gelmiştir. Rumlar atalarından kalan bu tarihî kilisede ibadetlerini gerçekleştirmiş Alanya halkı da burayı Hıdırellez Evliyası olarak isimlendirmiştir. Hıdırellez zamanı sabah erkenden genç kızlar Hıdırellez Tepesi'ne çıkarlar ve Hıdırellez Evliyası olarak adlandırılan ziyaret yerinin içinde namaz kılarlar. Ayrıca bu yapının bahçesindeki büyük zeytin ağacına tül bent veya kurdele bağlarlar (KK.13).

Evlenmek isteyen kızlar türbelere gidip kısmetlerinin açılması için türbe

duvarına taş yapıştırırlar. Eğer taş yapışırsa kismetlerinin açılacağına ve kısa zamanda evleneceklerine inanırlar. Ayrıca evlenmek isteyen kişiler, gittikleri türbelerin çevresindeki ağaçlara ve türbeyi çevreleyen demir parmaklıklara dileklerini dileyerek yüzük veya kurdele bağlarlar. Kismetini kapalı olup bir türlü evlenemeyen kişiler Sugözü Mahallesi'ndeki Musa Dede Türbesi'ne giderler. Burada Musa Dede'nin yüzü, gözü hürmetine dua ederler. Yemenilerini veya saçlarını türbenin üzerindeki sandukaya sürerler. Türbe görevlisi hanım, evlenemeyen kızı türbenin bahçesindeki kabinde kırklar. Bunun için önceden temin ettiği ve içinde bıçak, anahtar, kemik, okunmuş kırk taş ve çeşitli ağaç dallarının olduğu bir sepeti evlenemeyen kızın başı üzerinde tutar. On bir İhlas bir Fatıha eşliğinde sepetin üzerinden üç kez su döker (KK.21). Evlenmek isteyen kişi de evliyanın kabrine arılık⁸ bırakarak ardına bakmadan türbeden ayrılır. İslamiyet öncesine dayanan ve atalar kültürüne bağlı olarak gelişen bu ritüelin sebebi evliyanın ruhunu memnun etmek ve bu şekilde ondan yardım dilemektir. Bu inanıştan dolayı Musa Dede Türbesi halk arasında "Rızık Evliyası" olarak da adlandırılır (KK.14).

Evlenmek isteyenlerin gittikleri bir başka türbe Tosmur Mahallesi'ndeki İbişler Türbesi'dir. Burayı ziyaret eden genç kızlar dua ettikten sonra türbenin etrafında üç kez dönerler, ardından türbenin içindeki delikli taştan geçerler. Bu taştan geçerek kapalı olan kismetlerinin açılacağına inanırlar. Dilekte bulunarak mum yakarlar ve mumu evliyanın mezarının kenarına ve türbenin çevresine bırakıp türbeden ayrılırlar (Ünal, 2021, s. 149). Evlenmek isteyen kişiler türbelerin yanı sıra ocaklara da başvururlar. Deveciler, Sapadere, Seydi Mahmut ve Yenice Mahallesi'ndeki kurşun ve mum ocaklarına⁹ giderler. Ocak, kismetini

8- Arılık; para, çeşitli eşyalardan veya yiyeceklerden oluşan hediyedir. Alanya'da türbelere, ocaklara, evlenen çiftlere, askerlere, yeni doğan bebeklere arılık verme geleneği vardır.

9- Mum ocakları, Alanya'da nazar değer veya kismetini kapanan kişilerin gittiği ocaklardan biridir. Ocaklı kadın bal mumu okuyarak çeşitli şekiller yapar, bu işleme mum övme adı verilir. Ocak; artı, daire vb. şekiller yaptığı bal mumlarının bir kısmını yakar, bir kısmını da hastaya verir. Ayrıntılı bilgi için: Özlem Ünal, *Alanya'da Halk Hekimliği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Erzurum, 2021, s. 121.

açtırmak isteyen kişiye kurşun döker¹⁰, mum över, kırklar¹¹ veya tuz çevirir¹² (KK.8, KK.12).

Alanya’da bazı suların ve su kaynaklarının kişiye uğur getireceği düşünülür. Söz konusu yerlerden biri Mahmutlar Mahallesi’ndeki Adak Çeşmesi’dir. Evlenmek isteyen genç kızlar ve erkekler, ismi geçen hayrat sahibinin ruhuna üç İhlas bir Fatiha okurlar. Çeşmedeki sudan üç yudum içerler. Dileklerini dileyip adakta bulunurlar. Kısmetleri açılıp evlendikten sonra burayı tekrar ziyaret ederler. Adakta bulunan kişi erkeğe bir horoz; bayansa bir tavuk keser. Kesilen tavuk veya horoz bir fakire verilir (KK.4).

Kısmetini açmak isteyenlerin gittikleri yerlerden bir diğeri de adını efsanelerden alan ve Alanya Kalesi’nde bulunan “Adam Atacağı”¹³ Mevkisidir. Evlenmek isteyen kişi yanına bir taş olarak Adam Atacağı’na çıkar. Niyet ederek buradan denize üç taş atar. Attığı taşlardan birisi denize ulaşırsa niyetinin kabul edildiğine ve kısa zamanda evleneceğine inanır (KK.10).

Eğrikaya Sokağı, Satılmış Mevkisi’ndeki şifalı suyu içenlerin kısmetinin açılacağı söylenir. Kayanın dibinden çıkan su içilmeden önce karşısındaki çardakta iki rekât hacet namazı kılınır. Namazın akabinde kişi kısmetinin açılması, hakkında hayırlı bir kısmet ve evlilik olması için dua eder. Yemenisini veya saçından kopardığı birkaç tel saç çardağın¹⁴ kenarlarına bağlar (Ünalın, 2021, s. 177).

10- Kısmeti kapananın kişinin kısmetini açmak için kurşun üç kez eritip kısmeti kapanan kişinin başının üzerindeki suya dökülür. Ocaklı kadın çıkan şekillere göre göz değmiş, dillennmiş gibi kişiyle ilgili yorumlarda bulunur.

11- Kırklama, ocakların önceden hazırladıkları ve içinde bıçak, anahtar, okunmuş kırk taş vb. nesnelere bulunduğu sepetin üzerinden hastanın başına üç kez su dökme işlemidir.

12- Alanya’da nazar ocakları tuz okuyarak bu tuzun bir kısmını nazar değen veya kısmeti kapanan kişinin üzerine serperler ve o kişilere bu tuzdan yalattırılır. Tuzun bir kısmını da ateş yanan ocak üzerindeki bir tavada çevirirler.

13- Bu yapı yaklaşık on-on beş metre derinliğindedir ve yapının deniz seviyesinden yüksekliği iki yüz elli metredir. Etrafı demir parmaklıklarla çevrilidir. Buradan taş atıldığında taşın denize ulaşması mucize olarak görülür. Burayla ilgili çeşitli efsaneler anlatılır: “Romalılar döneminde burada mahkûmlar güreşirmiş. Yenen kişi yenileni uçurumdan aşağı atarmış. Yenen mahkûm da burada bulunan bir çukura bırakılmış. Bir müddet bu çukurda bırakıldıktan sonra bu çukurdan çıkarılarak hürriyetine kavuşması için son bir şans tanınmış. Suçlunun eline üç tane taş verilir, en az birini denize düşürdüğü takdirde affedilmiş, düşüremezse de denize atılarak hayatına son verilmiş (KK.14).

14- Çardak, Alanya’nın köy ve yayla evlerinde eve bitişik olarak inşa edilen, bir nevi balkon vazifesi gören, oturma yerlerinin bulunduğu, demir ve ahşaptan yapılmış, kenarları açık yapılarıdır.

1.3. Evlenme İsteğini Bildirme ve Evlenme Zamanı

Toplumların sosyal ve ekonomik durumları bireylerin evlenme yaşını ve zamanını etkilemektedir. Evlilik girişimi çoğunlukla erkekten ve erkeğin ailesinden geldiği için erkek aktif, kadınsa pasif bir özellik gösterir (Örnek, 1977, s. 190). Anadolu'nun birçok yerinde, evlenmek isteyen delikanlının bu isteğini bildirmesine vesile olan çeşitli uygulamalar vardır: Karadeniz bölgesinde, evlenmek isteyen gençler minareye çıkıp zamansız ezan okuyarak evlenme isteğini iletmışlerdir. Kızılcahamam'da delikanlılar kalabalık içinde hayvan döverek, Yozgat'ta pilava kaşık saplayarak, Samsun'da bacadaki testiye kırarak ve Elbistan'da da babalarının ayakkabılarını çiviyle çakarak gençler evlenme isteklerini bildirmişlerdir (Balaman, 1983, s. 135).

Alanya'da eskiden evlilikler küçük yaşlarda yapılmış henüz askere gitmeyen ve eli iş tutmayan delikanlılar köyün veya mahallenin münasip kızları ile evlendirilmiştir. 14-15 yaşlarında gelin olan kızlar, babalık (kayınbaba) evinde, asker eşlerinin yolunu gözlemişlerdir. Diğer taraftan da hem tarım ve hayvancılık işini hem de ev işini yapmışlardır (KK.13, KK.14). Evlenmek isteyen delikanlılar bu isteklerini pilavın içine kaşık saplayarak belli etmişlerdir. Sofrada pilavın içine dikilmiş tahta kaşığı gören oğlanın annesi ve babası çevrelerinden kız bakmaya başlamıştır (KK.15). Diğer taraftan delikanlı annesine açılmış, sevdiği veya münasip gördüğü kişi varsa onu annesine söylemiştir. Evin hanımı da babayı karşısına alıp oğullarının evlenme isteğini eşine bildirmiştir (KK.16). Günümüzde okuma yazma oranının artmasıyla, televizyon vb. icatların gelişmesiyle ve yeni kanunların çıkmasıyla evlenme yaşı giderek yükselmiştir. Özellikle üniversite okuyan gençler eğitimlerini tamamlamadan, memur olarak atanmadan veya bir işe başlamadan genellikle evlilik düşünmemektedirler. Ayrıca gençler evlenecekleri kişileri kendileri belirlemekte, evlenmeye niyet ettiklerinde de durumu ailelerine bildirmektedirler (KK.3, KK.9, KK.15, KK.16, KK.17).

Eğitim, iş, teknolojik gelişmeler yörük geleneğinde birtakım değişimlere sebep olmuş yörük geleneğinin ve göçebe yaşam tarzının getirdiği kapalı toplum yapısı da değişmeye başlamıştır. Eskiden kapalı toplum yapısına bağlı olarak

yörükler, kendi aralarında kız alıp vermişler, dışarıdan kız alıp vermeyi makul görmemişlerdir. Bu konuda yapılan çalışmalar yörüklerin çoğunlukla aynı aileden birileriyle evlendiğini, dışarıdan evlenenlerin de genellikle aynı ailedeki kişilerle evlendiğini göstermektedir (Andrews, 1989: s. 78). Son zamanlarda bu anlayış değişmeye başlamıştır. Eskiden dışarıdan kız alıp vermeye şiddetle karşı çıkılırken günümüzde aileler, bu değişime daha iyimser bakmaktadır. Üniversite okuyan gençler veya başka şehirlerde çalışan delikanlılar, Alanya dışından görüp beğendikleri kişilerle evlenmektedirler (Bayrakçı, 2014, s. 921). Önceden olup şu anda uygulanmayan bir başka gelenek de delikanlıların evlenmek istedikleri genç kızların telliğini veya yazmasını alma geleneğidir. Buna “tellik alma” adı verilmiştir ve kızın telliğini kim aldıysa kız o kişiye verilmiştir (KK.18).

1.4. Görücülük ve Dünür Gitme

Alanya’da evlenme çağına gelmiş bir delikanlı olduğunda anne; güzel, becerikli ve ailesi doğurgan kızlar aramaya başlar. Bu işe “görücülük” adı verilir (KK.19). Görücü usulüne göre evlenme çağına gelen kıza çevreden eş dostun da tavsiyesi üzerine birçok kişi görmeye gelir. Bu kişiler “görücü” ya da “dünürcü”, kızın eş seçimi için ziyaret edilmesi de “görücü gelme” “dünürcü gelme” ya da “görücüye çıkma” olarak isimlendirilir (KK.20). Askerliğini yapan, işini bulan erkeğin annesi, ablası veya yengesi çevrelerinden uygun bir kız arar (KK.3). Evlenme çağındaki gence eş seçmede yapılacak ilk iş akraba veya komşu kızlarından münasip kızlara bakmaktır. Eğer yakınlar arasında uygun bir eş adayı çıkmamışsa köy genelinden veya çevre köylerden uygun bir eş adayı belirlenir (İlbars, 1996, s. 29). Belirlenen gelin adaylarını akraba ve komşu kadınlar görmeye giderler. Güzelliğine, uysallığına ve becerikliliğine bakılan gelin adayı birkaç küçük sınavdan geçirilir (KK.3, KK.19).

Görücü giden kadınlar, kız ve ailesi hakkında fikir edinmek için ev sahibinin haberi olmadan kilim ve halı altlarına bakarlar, buraların temiz olup olmadığını kontrol ederler (KK.3, KK.8, KK.13, KK.18). Kızın sesini duymak için kahve isterler ve kız kahveleri nasıl içeceklerini sorduğunda kızın sesine bakarlar (KK.8, KK.13).

Kıza karar verdikten sonra kızın yakın arkadaşı veya bir akrabası aracılığıyla kızın fikri sorulur. Böylece kızın gönlü olur mu, görüştüğü, beklediği biri var mı onlar tespit edilir. Böyle bir durum yoksa ve kız istekli ise kız üzerinde etkili olacak biri, kıza durumu açar. Buna “ağız yoklama” adı verilir (KK.1, KK.10). Kızın anlaştığı biri yoksa kız, en çok aklına yatan, beğendiği dünürü seçer (KK.10, KK.21, KK.22). Eskiden bu işlem mendil seçerek yapılmıştır. Gelen her görücüye bir renk mendil belirlenmiş, kız istediği kişinin rengine ait mendili seçmiştir (KK.12). Günümüzde ise anne, kızına kimi istediğini sormakta kıza da gönlündekini söylemektedir (KK.6, KK.10, KK.13, KK.21, KK.23).

Gelin adayı belirlenince oğlan tarafı kız tarafından tuz ister. Bu tuz bitene kadar oğlan tarafında olumsuz bir durum olmazsa bunun hayırlı iş olacağı düşünülür ve kıza görücü gitmeye karar verilir (KK.20). Kız görücüler tarafından görülür ve beğenilir, kızın da bu işe meyli olursa oğlan tarafı kız tarafına kız istemeye geleceklerini bildirir (KK.3, KK.19). Ayrıca kıza istemeye gitmeden önce evliliğin hayırlı veya hayırsız olduğunu tespit etmek için ekmek ıslatılır. Bu ekmek üç gün bekletilir. Küflenmezse hayırlı, küflenirse hayırsız, diye düşünülür ve kız istemeye ona göre gidilir.

Hayırlı işlerin hayırlı günlerde yapılacağı düşüncesi ile genellikle perşembe ve cuma günleri kız istenir (KK.3). Erkek tarafından iki üç kişiyi geçmeyecek şekilde kıza isteyecek kişiler belirlenir (KK.10). Kız tarafı da aile büyüklerini toplar (KK.10). Oğlanın varsa babası yoksa amcası, ağabeyi veya aile büyüklerinden biri “Allah’ın emri, Peygamber’in kavli ile” kıza ister. Kız babasından, babası yoksa da annesinden, ağabeyinden veya dayısından istenir (KK.3). Kız tarafı hemen orada cevabını vermez “nasipse olur” veya “bir düşünelim” der, ikramlarını yapar ve oğlan evini uğurlar. Birkaç gün kızın ailesi erkek tarafını araştırıp yoklar. Olumlu veya olumsuz sonucu, çok geçmeden oğlan tarafına bildirilir. Bazen üç bazen de beş defa kız istemeye gidilir (KK.10).

Günümüzde bireylerin evlilikle ilgili beklentileri ve düşünceleri değişmeye başlamış, evliliğin gerçekleşmesi için aşk, sevgi vb. duygular daha çok ön plana çıkmıştır. Eğitim seviyesi arttıkça, sosyo-ekonomik statü yükseldikçe Türk toplum yapısının genelinde olduğu gibi Alanya’da da bireyler kendi tercih

ettikleri kişilerle evlenmeye başlamıştır (Baş, 2021, s. 824). 20-30 sene öncesine kadar Alanya’da görücü usulü ile akrabaların veya komşuların kızları alınırken şimdilerde ise şehir dışında üniversite okumaya giden gençler veya Alanya dışına memur olarak atananlar, kendi anlaşıp beğendikleri kişilerle evlenmektedirler. Diğer taraftan turizmin gelişmesi, buna bağlı olarak yabancı turist sayısının artması ve yabancı milletlere mensup kişilerin Alanya’ya yerleşmesi vb. sebeplerden dolayı son zamanlarda, yabancı uyruklu kişilerle evlenmede büyük bir artış görülmektedir. Bu konuda yapılan araştırmalar “Alanya’da turizmin gelişmesiyle birlikte yabancılarla olan evliliklerin arttığını, yerel giyim tarzında, günlük konuşma dilinde değişim yaşandığını, yemek yeme alışkanlıklarının ve kadınların toplum içindeki rollerinin değişmeye başladığını” göstermektedir. Ayrıca turizmden sonra ailelerin çocukları üzerindeki otoritesi azalmış, açılan disko, bar vb. eğlence mekânları sebebiyle evlilik yaşındaki gençlerin eve bağlılığı azalmıştır (Yavuz & Unur, 2021, s. 633, 645). Ayrıca görücü usulü ile evlilikler günümüzde yerini tanışıp anlaşarak evlenmeye bırakmıştır.

Alanya’daki evliliklerde çoğunlukla başlık parası âdeti olmamıştır (KK.20). Eşya, para, takı vb. hususlarda, herhangi bir şart koşma durumu genellikle yaşanmamıştır. Kız tarafı da erkek tarafı da kendi bütçesi oranında düğüne katkı sağlamıştır (KK.21). Günümüzde ekonomik şartlar ve her geçen gün zorlaşan yaşam koşulları, evlilik zamanını ve âdetlerini de etkilemiştir. Önceden aileler, kızlarına ayrı bir ev açılmasını erkek tarafından talep etmeyi ayıplarken günümüzde istemeye giden erkek tarafına sorulan ilk sorulardan biri: “Evin var mı?” olmaktadır. Kız kaçırarak evlenmek durumları Alanya’da zaman zaman yaşanmaktadır. Kızla erkeğin birbirini sevip kızın ailesinin oğlanı istememesi, takı ve düğün masraflarının karşılanamayacağı düşüncesi kız kaçırma olaylarına sebep olmuştur (Er, 1996, s. 353, 359).

Alanya, çok fazla göç alan farklı şehirlerden ve milletlerden insanların bir arada yaşadığı kozmopolit bir kent görünümündedir. Göçlerle birlikte nüfusun artması işsizliği beraberinde getirmiştir. Ayrıca son dönemlerde yabancıların Alanya’ya yerleşmesi ve turizmin artması, Alanya’da hayat pahalılığına neden olmuştur. Bu durum, Alanyalı gençleri anlaşmalı evliliklere sevk etmiştir. Genç-

ler, yabancı uyruklu kişilerle evlenerek yurt dışına çıkmayı bir kurtuluş olarak görmektedir. Diğer taraftan yabancılarla evlenip Alanya’da yaşamaya devam edenler arasında da kültürel farklılıklardan dolayı çatışmalar meydana gelmekte ve bu da boşanmalara sebep olmaktadır (Yavuz & Unur, 2021, s. 652). Dolayısıyla turizmin gelişmesi ve yabancı yerleşiminin Alanya’da artması, Alanya’da evlilikle ilgili âdetlerin değişmesine ve evlilik kurumunun zarar görmesine sebep olmuştur.

1.5. Söz Kesme

Söz kesme, gelinin ve damadın evlilik yolunda attıkları ilk resmî adımdır (Çeliker & Genç, 2019, s. 5). Alanya’da kız evinin cevabı olumlu olduğunda iki aile arasında söz kesilmeye karar verilir. Yaşı büyük, sözü geçen, akli başında kişilerden dünürler belirlenir. Dünürler kız evi ile erkek evi arasında iletişimi kurar, arayı bulur. Bu önemli bir husustur, hatta bununla ilgili olarak da Alanya’da “kız dünüre” verilir, diye de bir tabir vardır (İlbars, 1992, s. 29). Dolayısıyla kız her isteyene değil, seçilen ve bu konuda bir çaba harcayan kişiye verilir.

Erkekler bir araya gelir ve kesin söz isteme olur. Oğlanın babası “uğur parası” olarak bir miktar “arılık” verir (KK.24, KK.25). Kızın babası da oğlanın babasının verdiği arılığı bir mendil içine koyar, düğüm atarak erkek tarafına verir. Bu âdete “mahrama tügmeleme” adı verilir (KK.21, KK.26). “Mahrama” kelimesi Anadolu’da mendil, havlu, baş örtüsü ve yüz örtüsü anlamlara gelir (Tarama Sözlüğü IV, 1996: 2793). “Tügmeleme” düğümlemektir (Paçacıoğlu, 2016: 671). Mahreme tügmeleme ise mendil düğümlemeyi ifade etmektedir. Alanya’da mahrama tügmeleme bir sözleşme niteliğindedir. Kız babası oğlanın babasının içine para koyup düğümlediği mendili alarak bu sözleşmeyi onaylamış olur. Bu nedenle bazı köylerde söz kesme âdeti “mahrama tügmeleme” olarak da adlandırılır (KK.26). Oğlanın babası, kız ve oğlana söz yüzüklerini takar, ardından mutlu bir evliliğin olması için dualar edilir (KK.27). Söz kesme ile birlikte hediye verme töreni yapılır, sonrasında pekmez şerbeti veya limonata içilir. Şerbet içme merasimi ile aile olmaya atılan ilk adımın tatlı başlaması amaçlanır. Şerbet içilirken gelin adayının elinden limonata bardağını kapıp damada götü-

ren kişiye bahşiş verilir (KK.3, KK.9, KK.27). Söz kesildikten birkaç gün sonra akraba ve komşular kız ve erkek evine “pişmansıza¹⁵” gelirler (Gönüllü, t.y., s. 171). Sözü kesilen kız ve oğlan nikâha kadar yan yana gelmezler (KK.13). Herhangi bir nedenle kız tarafı mahramayı yani içinde para olan düğümlü mendili geri isterse veya erkek tarafı mahramayı geri gönderirse söz bozulmuş olur (KK.21).

1.6. Nişan

Farsça bir kelime olan nişan kelimesinin, sözlükte çok sayıda anlamı yer almaktadır. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*'te nişan: “1. İşaret, belirti, iz, alâmet. 2. Ayırıcı işaret, alâmet-i fârika. 3. İşâret olarak dikilen taş vb. şey. 4. Ateş edilmek istenen hedef, nişangâh. 5. Bir erkekle bir kadının evlenme vaadiyle birbirleriyle yaptıkları sözleşme ve bu sözleşme sebebiyle yapılan yüzük takma töreni. 6. Devlet tarafından üstün hizmetlerinden dolayı hak edenlere verilen ve resmî günlerde göğse takılan bir nevi madalya. 7. İyi olmuş bir yaranın yüzde veya vücutta kalan izi. 8. Osmanlılarda padişah imzası, tuğra. 9. Osmanlılarda padişah tuğrasını taşıyan ferman, berat, hüküm” anlamlarına gelir (Ayverdi, 2010, s. 935). Nişanlanma ise “evlenmeleri câiz olan iki kişinin birbiriyle evlenmeyi karşılıklı olarak vaad etmesidir.” (Acar, 2007, s. 152). Nişan, çiftlerin evlilik yolunda attıkları en önemli adımlardan biridir ve düğüne hazırlık niteliğindeki son merasimdir.

Alanya'da söz kesildikten sonra iki aile, nişan tarihini belir. Nişan, söz kesme merasimi çok geçmeden yapılır (KK.19). Nişandan bir hafta önce oğlan evi, kız tarafı ile birlikte nişan alışverişine çıkar. Oğlan tarafı kıza elbise, iç çamaşırı, gecelik, terlik, çanta, ayakkabı, eşarp, altın bilezik, küpe, saat ve kolye alır. Kız tarafı da oğlan için takım elbise, gömlek, çorap, gecelik, iç çamaşırı, ayakkabı, tıraş takımı ve nişan yüzüğü edinir. Oğlan evi nişandan birkaç gün önce kız evine, lokum, çay, şeker, yemeklik malzeme gönderir (KK.3, KK.19, KK.28). Oğlan evinin aldığı hediyeler bohça yapılır ve oğlan evi kız evine nişan bohçası gönderir (KK.19). Aileler arasında sade bir nişan töreni yapılabileceği

15- Bu gelenek ile yeni kurulacak yuvada her iki tarafın da pişmanlık duymaması dilenir. Pişmansıza gelen komşular “Allah pişman etmesin”, “Allah pişmanlık vermesin” diyerek çiftlere temennide bulunurlar.

gibi salon tutularak görkemli bir nişan töreni de gerçekleştirilebilir. Nişanın ne şekilde yapılacağı erkek tarafının ekonomik durumuna ve iki ailenin anlaşmalarına bağlıdır. Nişan genellikle akşam olur. Eş dost, komşu, akraba nişana çağırılır. Nişan günü gelin, gelinin kız kardeşi ve damadın kız kardeşi kuaföre götürülür (KK.2, KK.7). Köylerde ise gelin başı yapan kadınlar gelin evine getirilir, gelinin saçı ve makyajı yapılır (KK.3).

Nişan genellikle kadınlar arasında olur. Kayınvalide, gelin ve damadın nişan yüzüklerini ve geline takılacak takıları takar. Nişana gelenler arasından da geline yüzük, küpe, kolye vb. altın hediyeler takanlar olur (İlbars, 1992, s. 29). Misafirlere şeker, çay, kahve veya soğuk içecek ikramı yapılır. Nişana gelenler oyunlar oynar, eğlenir. Gece yarısına doğru nişan sona erer ve misafirler kız evinden ayrılır. Nişan, sözün ardından müstakil olarak yapılacağı gibi düğün ile birlikte de yapılabilir (KK.2, KK.7).

Nişandan sonra gelin ve damat, dinî bayramlarda veya hastalık, ölüm gibi zorunlu durumlarda birbirlerinin evine ziyarete giderler. Zorunlu durumların dışında, düğün olmadan gelin ve damadın birbirlerinin evine gidip gelmesi hoş karşılanmaz (KK.10). Bayramlarda oğlan tarafı, kıza kıyafet ve altın takı getirir (KK.2, KK.5, KK.30). Kurban Bayramı'nda ise kız evine kurbanlık koç gönderilir (KK.30). Kız tarafı da oğlan evine baklava, börek yapış yollar (KK.2).

1.7. Düğünün Adını Koyma

Düğün, çiftlerin aile olma yolunda birlikteliklerini ilan ettikleri ve kutladıkları törenlerdir. Bunun dışında düğünler; içinde çeşitli inanışları ve ritüelleri barındıran, bulunduğu topluluğun dünyayı algılayış biçimini yansıtan uygulama alanlarıdır. Nişan merasiminden sonra iki aile bir araya gelir ve düğün günü konuşulur. Buna “düğünün adını koyma” denilir (KK.3, KK.12). Düğün genellikle nişandan üç, dört ay sonra yapılır (KK.2, KK.3, KK.12, KK.21). Hayırlı işin çok uzaması istenmez. Düğün zamanı biraz da kız tarafının hazırlıklarını tamamlamasına bağlıdır (KK.6, KK.9, KK.25). Alanya'da düğünün tertip edilmesi kız tarafına aittir (KK.1, KK.2, KK.4, KK.5, KK.6, KK.7, KK.9, KK.11, KK.12, KK.25, KK.30). Bu nedenle kız evinde bir telaşe ve yoğunluk vardır.

Düğünün mayıs-haziran aylarındaki ekin zamanına gelmemesine dikkat edilir. Günümüzde ise düğün yapılması için okulların tatil olması, Alanya dışında olanların gelmesi beklenir. Bu nedenle düğünler genellikle yazın yapılır (KK.2). Düğünler iki bayram arası gerçekleştirilmez. İki bayram arası yapılan düğünlerin hayır getirmeyeceğine, bu evlilikten olan çocukların sakat veya hasta olacağına inanılır (KK.27). Ağır hastalık, ölüm ve kaza gibi önemli bir durumun olması hâlinde düğün ertelenebilir (KK.30). Düğünler önceden çarşamba, perşembe gününden başlayıp bir hafta sürerken günümüzde genellikle cumadan başlamaktadır ve üç gün sürmektedir (KK.9, KK.18).

1.8. Düğün Hazırlıkları

Anadolu'nun her yerinde, düğün hazırlıkları meşakkatli ve yoğun geçer. Hazırlık aşaması her iki tarafın da âdetlerine, ailelerin maddi imkânlarına ve kişilerin tercihlerine göre değişir. Eskiden düğün hazırlıklarına aylar öncesinden başlanmıştır. Dillere destan bir düğün olması için her iki tarafın aileleri ve akrabaları sürece dâhil olmuştur. Düğün yemeklerinin yapılmasından, hediyelerin hazırlanmasına bu süreçte kadınlar etkin rol almıştır. Halk arasında “bir düğünün ipini kırk kadın çekmezse o düğüne düğün denmez” sözü de bu sürecin önemini ortaya koymaktadır (Ataman, 1992, s. 1). Günümüzde ise bu süreç biraz daha kolay ilerler. Özellikle maddi durumu müsait olan aileler, düğün organizasyon şirketlerine başvurarak hazırlık aşamasından bir nebze muaf olurlar.

Düğünden önce gelin ve damadın oturacağı ev ve eşyaları hazırlanır (KK.7). Gelinin ailesi kızlarının çeyizini yapar. Çeyiz olarak mutfak araç ve gereçleri, buzdolabı, bulaşık makinesi, koltuk takımı, yemek takımı, çamaşır makinesi, evin perdeleri, halı, yatak, yorgan, döşek vs. verilir (KK.3, KK.5, KK.7, KK.19). Ayrıca kıza bir çeyiz sandığı hazırlanır. İçine oyalı tülbentler, dantelli masa örtüleri, lifler, örgü patikler ve çoraplar, nakışlı çarşaf ve yatak örtüleri, ipek elbiselikler vb. konulur (KK.5, KK.14, KK.26, KK.28). Kız tarafı bütün evin eşyasını yapar, evi boydan boya serer (KK.30). Erkek tarafı küçük bir miktar eşya ve takı ile kız evine destek olur. Günümüzde eşya masraflarının ağır olması, evlerin büyümesi, oda sayılarının artması vb. sebeplerden oğlan evi yeni kurulan evin misafir odasını alır (KK.2, KK.5, KK.6, KK.7). Düğünden

önce gelin ve damadın oturacağı ev döşenir. Eşya serilirken eve Kur'an, ekmek ve bayrak konulur (KK.30). Türk İslam kültüründe Kur'an, ekmek ve bayrak kutsal olarak nitelendirilir. Bunlar Türkler için üç ayaklı sacayağı gibidir. Yeni evlenen çiftin evine Kur'an, ekmek ve bayrak konularak çiftlerin ve çocuklarının dinine, imanına, vatanına ve milletine bağlı, rızkının peşinde olan kişiler olması arzu edilir. Ayrıca yeni evlenen kişilerin evine şeytan girmemesi için kapı girişine sarımsak asılır (KK.15).

Yeni evlenen çiftler, eskiden aile büyüklerinin yanında oturur veya köyde müstakil ev kurarken günümüzde iş, eğitim, sağlık ve sosyal imkânlar sebebiyle, Alanya'nın merkez mahallelerine yerleşmeyi tercih ederler. Köyde oturan genç kızlar, evlendikleri kişilere çarşıda oturma şartı koşarlar. Genellikle kimse köyde oturmak istemez. Bu yüzden yeni kurulan evler daha çok merkez mahallelerde kurulur (KK.3, KK.8, KK.13, KK.19, KK.21). Çiftler genellikle apartman dairelerine yerleşir. Bu durum da aldıkları eşya sayısını ve düğün maliyetini artırmaktadır (KK.13, KK.17, KK.21).

Düğünden önce gerek oğlan gerekse kız evinde uzaktan gelecek misafirlere ikram etmek için ekmek yapma yani yufka açma günü belirlenir. Büyük leğenlere hamurlar yoğrulur. Eş, dost, komşular toplanıp yufka yaparlar (KK.11, KK.25). Düğün evlerinin önünde büyük kazanlar kurulur ve düğün boyunca meydan ateşleri yakılır (KK.3, KK.11, KK.30). Düğün günü kullanmak için erkekler davul, zurna eşliğinde dağdan odun getirirler. Buna köyün gençleri de katılır. Eşeği, atı veya devesi olanlar hayvanlarını süsler ve toplanan odunlar bu hayvanlara yüklenir (KK.13, KK.30). Odun getirme âdeti Alanya yörelerinde yaygın bir âdettir. Düğün günü dağdan ilk odunu getiren gence hediyeler verilmiş, bu oduna da "düğün odunu" adı verilmiştir. Düğün günü kullanmak için masa, sandalye kiralanır, ayrıca kız evine masa, sandalye gönderilir (KK.23). Yemekleri pişirmesi için düğün öncesinden aşçılar tutulur (KK.9). Düğün hazırlıkları esnasında gelin ve damat adayı belediyeden gün alarak resmî nikâhlarını kıydırırlar.

Düğünden bir hafta önce damat, damadın babası, annesi ve damadın yengesi ile kız tarafından gelin, gelinin kız kardeşi, teyzesi, halası veya yengesi

düğün alışverişine çıkarlar. Erkek tarafı geline; gelinlik, abiye ya da bindallı, çanta, ayakkabı, eşarp, iç çamaşırı ve takı alır. Ayrıca gelinin kardeş, dede, dayı, teyze gibi birinci dereceden yakın akrabalarına “katıntı” adı verilen hediyeler hazırlanır. Bunlar gömlek, elbiselik kumaş, eşarp, patik, lif, iç çamaşırı, çorap ve terlik olabilir. Gelinlik diktirilebilir, kiralanır veya hazır gelinlik satın alınabilir. Eskiden, düğünlerde kırmızı kumaştan yapılan gelinlikler giyilirken günümüzde bunların yerini beyaz gelinlikler almıştır (KK.2, KK.3, KK.6, KK.19, KK.25).

1.9. Çeyiz Serme

Çeyiz serme âdeti, gelin adayının çeyizinde yer alan eşyaları arkadaşlarına, komşularına ve erkek evinin kadınlarına sergilemesini ifade etmektedir. Bu, kız tarafı için bir itibar, şan ve şeref meselesidir. El emeği göz nuru yapılan oylar, işlemeler, danteller, örgüler; giyim ve mutfak eşyaları, yatak odası ürünleri görücüye çıkar. Gelin, düğünden birkaç gün önce evin bir odasına bütün çeyizini serer; komşularını, arkadaşlarını haberdar eder. Bu işe “ev serme, çeyiz serme”, serilen çeyizi görmeye de “çeyiz görme” denilir. Erkek evinden hanımlar da çeyizi görmeye gelir. Gelenlere ikramlar yapılır (KK.5, KK.8, KK.11). Günümüzde örgü, dikiş, dantel vb. örtülere olan ilginin azalmasından, ev dekorasyon ürünlerinin değişmesinden ve bazı eşyaların sonradan alınmasından dolayı çeyiz serme âdeti eskisi kadar rağbet görmemektedir (KK.8, KK.29).

1.10. Okuntu Gönderme

Okuntu kelimesi oku- fiilinden gelir. Anadolu ağızlarında “okumak”, “çağırarak, yad etmek, söylemek, davet etmek” manalarında kullanılır. Bu anlamı ile *Tarama Sözlüğü*’nde, *Kitab-ı Bostan-ı Nasayih*’te, *Marzuban-nâme Tercümesi*’nde, *Kıyas-ı Enbiyâ*’da, *Yusuf ve Zeliha*’da, *Süheyl ü Nevbahar*’da ve *Bâbürr Divanı*’nda geçmektedir (Paçacıoğlu, 2016, s. 476). *Derleme Sözlüğü*’nde “okuntu” kelimesi, okuma, okundu, okuntu, okuyuntu sözcükleri ile ifade edilmiştir. Okuntu, kelime anlamı olarak “1. Küçük armağanlarla yapılan düğün çağrısı. 2. İzin kâğıdı, pusula.” demektir (Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü IX, 1993, s. 3276). *Türkçe Sözlük*’te de okuntu, “çağrı

kâğıdı, çağrılık, davetiye” manalarına gelir (Türkçe Sözlük II, 1998, s. 1676). Alanya’da düğünden en az bir hafta önce “çağrıcı”, “çığrıcı”, “okuyucu” olarak adlandırılan, genellikle kadınlar arasından seçilen, ağzı iyi laf yapan, becerikli bir kişi belirlenir. O kişi düğün sahibinin akraba ve komşularını gezip onlara düğün zamanını bildirir. Davet edilen kişiler de çağrıcı kadına hediye olarak kibrit, yemeni, peksimet veya para verir (KK.1, KK.12).

Kız veya erkek evinden gönderilen davetiyeye “okuntu” denilir. Komşu ve akrabalar bardak, sabun, namazla, kibrit, çorap vb. hediyeler verilerek düğüne davet edilir (KK.8, KK.13, KK.20). Düğüne çağrılan misafirler de düğünde takı veya para takarlar (KK.20). Düğüne davet işi, önceden “çığrıcı” denilen kişiler tarafından yapılırken günümüzde davetiye dağıtılarak veya telefonla aranarak yapılır. Düğün davetiyelerini oğlan tarafı bastırır. Oğlan tarafı kendi davetiyelerinin yanında kız tarafının da davetiyesini bastırıp verir (KK.2, KK.4, KK.16).

1.11. Nişan Gönderme/Keseneye Gitme

Anadolu’da evlenme âdetlerinden olan hediye verme ve hediye alma geleneği bir akrabalık vazifesi olarak görülür. Bu vazife gereği kız ve erkek tarafı birbirine hediyeler gönderir. Genellikle bu hediyeler; kıyafet, para ve ev eşyalarından oluşur (Erdentuğ, 1977, s. 72). Düğünden bir, iki gün önce kız için alınan kıyafetler, takılar ve “katıntı” adı verilen hediyelikler oğlan evine, “işin olsun” a gelen misafirlere gösterilir. “İşin olsun” ziyareti düğünle ilgili işlerin çabuk ve kolayca atlatılmasına dair temennide bulunmak ve düğün sahibine yapılacak işlerle ilgili bir isteği olup olmadığını sormak için yapılır. Ardından evin eniştesi veya başka bir oğlu kız evine; alınan hediyeleri, yemeklik malzemeleri, çay, lokum, şeker ve kına malzemelerini götürür. Buna “nişan gönderme” veya “keseneye gitme” denir. “Kesene” kelimesi *Derleme Sözlüğü*’nde: “1. Götürü, toptan iş. 2. Kira. 3. Ortaklaşa tutulan bekçiye verilecek ücretin her eve düşen eşit payı. 4. Abone. 5. Yaptığı kötü davranışı affettirmek için müritin dedeye verdiği para. 6. Haraç, vergi. 7. Anlaşma, yazılı sözleşme.” manalarında kullanılmıştır (Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü VIII, 1993, s.2762). Keseneye gitmek de anlaşmaya varmak, uzlaşmayı sağlamak olarak düşünülebilir. Kız evine hediyeler eşliğinde keseneye gidilerek aileler arasındaki anlaşma sağlanır ve böylece iki taraf arasındaki akrabalık ilişkileri kuvvetlendirilir. Kız

evi nişan getirenlere gömlek, çorap, iç çamaşırı verir. Oğlan evi tarafından gönderilen hediyeler kız evinin yakın akrabalarına, kızın arkadaşlarına gösterilir. Bazı köylerde keseneye gidildikten sonra, dönerken gelinin çeyizi getirilir ve gelinin oturacağı ev veya oda hazırlanır (Gönüllü, t.y., s. 174).

1.12. Damat Bohçası

Alanya’da kız evi oğlan evine iki ayrı bohça hazırlar. Birinde damada alınan tıraş takımı, iç çamaşırı, gecelik, çorap, eşofman takımı ve gömlek bulunur. Diğerinde de katıntılar yer alır. Bunlar kayınvalide, kayınpeder, görümce, kayın, elti ve enişteye hazırlanan hediyelerdir. Hazırlanan bu hediyelere “dürü” adı da verilir (KK.23, KK.25).

1.13. Sağdıç/Sadıç Belirleme

Sağdıç sözcüğü *Derleme Sözlüğü*’nde “sadıç” ve “sağdaç” olmak üzere iki ayrı şekilde tanımlanmıştır. Sağdaç “evlenen erkeğin erkek kardeşi ya da yakın akrabasıdır.” Sadıç ise “1. Yakın, candan arkadaş. 2. Besleme, kız, ahretlik” manalarında kullanılmaktadır (Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü X, 1993, s. 3511, 3513). Sağdıç belirleme işi yöreden yöreye farklılık gösterir. Bazı yörelerde sağdıç işlevini kaybederek yerini sembolik bir kişiye bırakmıştır. Sağdıç, bazı şehirlerde kadın ve erkeğin en yakın evli arkadaşlarından biri olarak bazı şehirlerde evli olup olmadığına bakılmaksızın seçilen kardeşlerden biridir (Balaman, 1983, s. 144). Düğünden önce damat bir sağdıç belirler. Sağdıç, evli ve akli başında birilerinden seçilir. Damadın yakın bir arkadaşı veya bir akrabası olabilir. Sağdıçlar damada yol yordam gösterir, ona rehberlik eder (KK.11, KK.26). Hamamdan, berbere, gerdeğe gidene kadar sağdıç damadın yanında olur. Düğünle ilgili her türlü organizasyonu sağdıç yapar. Damatla birlikte düğüne gelen misafirleri karşılar (KK.27, KK.29). Kız evi, damat bohçasının içine sağdıç ve berbere verilmek üzere ipek mendil koyar (KK.12). Sağdıç, düğünden birkaç gün önce damat eğlencesini ayarlar. Böylece damat ve arkadaşları kendi aralarında eğlence düzenlerler (KK.13).

2. Evlilik Esnasında Uygulanan Âdetler ve İnanışlar

2.1. Bayrak Dikme

Bayrak dikme veya bayrak kaldırma geleneği, Türk düğünlerinin en vaz-

geçilmez âdetlerinden biridir. Düğünün ilk günü, sabah erkenden, düğün evinde bayrak dikilerek yeni evlenecek çiftlerin düğünleri herkese ilan edilir. Alanya’da komşu ve akrabalar, cuma günü sabah namazından sonra oğlan evine gelmeye başlar. Çatıya, balkona veya evin yüksekçe bir yerine ucunda elma olan bir bayrak dikilir. Elma burada bereket ve bolluğu temsil eder (KK.3, KK.12). Bayrağı, mutlu bir evliliği ve çocukları olan biri diker (KK.6). Damadın babası bayrağı dikene arılık verir. Önceden ayarlanan bir hoca, bayrak duasını yapar. Çiftlerin mutlu, huzurlu ve hayırlı bir evliliklerinin olmasına, evlatlarının olup soylarının devam etmesine ve bir yastıkta kocamalarına dair iyi dileklerde bulunur. Duaya iştirak eden misafirlere lokum, bisküvi veya çikolata ikramı yapılır (KK.28).

2.2. Aratma Götürme

“Yoklatma” olarak da isimlendirilen aratma; doğum, düğün, askerlik, hastalık ve ölüm gibi önemli durumlarda komşulara veya akrabalara hediye götürme işi, bir nevi gönül alma, hatır sayma âdetidir (Hacıhamdioğlu, 1996, s. 159). Alanya düğünlerinde, vakit öğlene yaklaştığında misafirler tek tek gelmeye başlar. Düğüne gelenler silah atışıyla veya davulla karşılanır (KK.19). Düğüne katılacak misafirler düğün evine “aratma” adı verilen hediyeler götürürler. Aratma lokum, çikolata, şeker, çay, baklava gibi yiyecekler ve içecekler olabileceği gibi kolonya, battaniye, kap kacak vb. mutfak ve ev eşyaları da olabilir. Ayrıca bazı davetliler aratma olarak yanlarında koyun ve koç getirirler (KK.21).

2.3. Düğün Yemeği

Köyde, yaylada veya merkezde gerçekleştirilen ev düğünlerinde; yemeği yapması için düğünden önce bir aşçı tutulur. Sulu yemek verilecekse kadın aşçı belirlenir (KK.15). Yemekleriyle meşhur olan veya düğünlerde yemek yapmasıyla bilinen biri varsa belli bir ücret karşılığında o kişiler çağrılır (KK.23). Bazen de düğünlerde döner taktırlır, bunun içinse erkek aşçı tutulur (KK.29). Gelen misafirlere gülüklü çorba¹⁶, salata, dolma, taze fasulye, döner veya kavurma, pilav, yahni veya keşkek ikram edilir (KK.3, KK.8, KK.11, KK.19, KK.21). Yakın tanıdıklar, komşular yemeklerin hazırlanmasına ve dağıtılmasına yardım

16- Gülüklü çorba, içinde pirinç, haşlanmış tavuk eti ve dana etinden yapılmış yuvarlak köftelerin bulunduğu Alanya’ya özgü bir çorba çeşididir.

ederler. Yemekler bir taraftan hazırlanır, bir taraftan yenilir, bir taraftan da kaldırılır. Her gelen misafire yemek ikram edilir. Düğün yemeğinin şifa olacağına ve düğün yemeğini yiyene bir sene hastalık uğramayacağına inanılır (KK.24). Bu nedenle düğün zamanı büyük sofralar kurulur. Akrabalar ve komşular yemeklere katılırlar. Genellikle kadınlar ve erkekler ayrı sofralarda yemeklerini yerler (KK.9). En son kırmızı bal kabağı yemeği getirilir, buna “şafak attı” adı verilir. Bu yemek, yemek faslının sona erdiğini gösterir (Yıldız, t.y., s. 196). Burada bal kabağı yemeği bir yemekten ziyade sembolik bir özellik gösterir. Şafak attı tabiri ile sona gelindiği vurgulanmaya çalışılır.

2.4. Kına Gecesi

Alanya’da kına gecesi genellikle cumartesi akşamında tertip edilir. Kına gecesinde, gelinin arkadaşları gelini hazırlarlar, kına elbisesini veya bindallısını giydirebilirler. Saçını ve makyajını yaparlar. Bazı aileler gelini kına gecesinde de kuaföre götürürler (KK.5, KK.7). Erkek evi, kız evine kına yakmaya gider. Kınacılar on beş, yirmi kadından oluşur ve düğünden önce belirlenir. Herkes kınacı olamaz. Kınacı olacak kadınlar; edep erkân bilen, aklı başında, tek ve mutlu bir evliliği olan kişilerden seçilir (KK.3, KK.8). Davul zurna eşliğinde kız evine kına yakmaya gidilir (KK.16). Kız evinin kapısında kızın kardeşleri ve kız evinin gençleri durur, bahşiş almadan kınacıları içeri almazlar (KK.30).

Kına gecesi oğlan evinden gelenlerle birlikte çalgılar eşliğinde oyunlar oynanır. Kına yoğrulur ve top şekli verilerek büyük bir tepsiye dizilir. Kına toplarına kibrit çöpü batırılarak gelin tarafından misafirlere sunulur (İlbars, 2016, s. 29). Misafirler aldıkları kınaları ellerine, kaşlarına, saçlarına, bazı kişiler de sünnet olduğunu söyleyerek kulak arkalarına sürerler (KK.1, KK.4, KK.28). Geline kına yakmadan önce abdest aldırılır. Gelinin başına kırmızı, pullu bir yazma örtülür. Gelin ortaya oturtulur. Gelinin avuç içine, ayak parmaklarına kına sürülür. Erkek tarafından gelen kadınlar kına türküleri eşliğinde gelinin etrafında dönerler (KK.3, KK.6, KK.12, KK.19, KK.22). Gelin mutlaka ağlatılmaya çalışılır (KK.4, KK.7).

Geline kınayı başından tek nikâh geçmiş, mutlu evliliği olan bir kadın yakar. Bu kişinin geline uğur getireceğine inanılır (KK.4). Genellikle kınayı damadın ablası, yengesi, halası veya teyzesi yakar (KK.3). Gelinin eline geli-

nin kaynanası altın koyar. (KK.1, KK.2, KK.4, KK.8, KK.9, KK.11, KK.19, KK.25). Kına gecesinde kadınlar erkek kılığına girerler, köçek olup oyunlar oynarlar (KK.27). Bazı köylerde düğünlerin “Koca Arap” denilen yüzü boyalı, üzeri yırtık ve eski olan tuhaf giyimli bir delisi vardır. Bu kişi maskaralık yaparak düğünü şenlendirir, nazlananları oyuna kaldırır (Yıldız, 2016, s. 22).

2.5. Gelin Alma

Teknolojik gelişmeler ve yaşam standartlarının yükselmesi, gelin alma âdetlerinde de birtakım değişimlere neden olmuştur. Eskiden gelinler, oğlan evine at üzerinde getirilmiştir. Günümüzde ise şehir, köy fark etmeksizin gelinler araba ile oğlan evine indirilmektedir. Aynı şekilde gelinin çeyizi ve eşyaları önceleri develerle veya kağnılarla taşınmış, bir dönem de at arabası ve traktörler kullanılmıştır. Şimdilerde ise gelinin eşyası ve çeyizi, arabalarla veya kamyonetlerle taşınmaktadır. Dolayısıyla gelinin baba evinden alınıp oğlan evine getirilme süreci kağnıdan modern araçlara doğru bir değişim göstermiştir (Erdenetüğ, 1977, s. 140).

Gelinin alınacağı günün sabahında, kız ve erkek evinde bir telaşe olur. Gelin sabahleyin oğlan evinin aldığı abiye veya elbiseyi, oğlan evinin geleceği zaman ise gelinliğini giyer (KK.2). Oğlan evi tarafından gün öncesinden yemekler, tatlılar ve meyveler hazırlanır. Kuşluk vaktinde oğlan evinde davul ve zurnalar çalar. Oyunlar oynanır, ikramlar yapılır (KK.19). Deve veya atlar rengârenk süslenir (KK.24). Günümüzde deve veya atın yerini arabalar aldığından sabahtan gelin arabası ve düğün konvoyu hazırlanır (KK.20). Gelin almaya öğle namazından sonra gidilir (KK.18). Oğlan evinin temin ettiği düğün kahvecisi, kahve takımlarıyla birlikte, yarım saat önceden kız evine gönderilir. Düğün kahvecisi kız evinde tezgâhını kurar, kız evindeki misafirlere çay ve kahve ikram eder (KK.16). Kız evi için düğün konvoyunun yolda olduğunu gösteren bu uygulamadan sonra davul zurna eşliğinde gelin almaya gidilir. Gelin almaya kınacılar giderler (KK.2). Damat ve babası gelin almaya gitmeyip oğlan evinde bekler. Gelinin oğlan evine varmasına yakın damat saklanır. Kız evinden dönerken kız evine mensup gençler önden oğlan evine gelirler. Saklandığı yerden damadı bulurlarsa damadı kıl çuvala koyup üzerinden un, toz veya bulaşık suyu

dökerler. Damadın babası gençlere para, hediye veya yiyecek bir şeyler verir, onlar da damadı serbest bırakır (KK.10, KK.12). Bazı düğünlerde gelin eve gelmeye yakın damadın ayakkabısı saklanır. Damat uyanıklık ederse ayakkabısını kollar, kimseye vermez ama dalgınlığına gelir de birileri ayakkabısını saklarsa o kişilere arılık vermeden ayakkabısını alamaz (KK.3, KK.8).

Düğünle ilgili bu geleneklerde zamanla değişimler olmuştur. Günümüzde damat kız evine kadar girip gelini kendi almaktadır. Düğün konvoyu önünde damadın arkadaş veya akrabalarından biri, oğlan evine asılan bayrağı taşır. Gelin evinde çay ve kahve içilir ve oyunlar oynanır (KK.25). Kız evi kınacı-lara şerbet ikram eder. Kınacılar da şerbetlerin ikram edildiği tepsiye bahşiş bırakılır (KK.3). Ardından has ipekten dokunmuş mendiller verilerek kınacılar uğurlanır (KK.8). Diğer taraftan gelin alıcıları kız evinden gizlice çatal, kazan, tabak, saksı gibi eşyaları alırlar. Burada kendine güvenen, açıkgozlu kişiler daha değerli şeyler de alabilir. İşin bu yönü biraz maharet gerektirir, zira kız evi de oğlan evinden birilerinin herhangi bir şey almaması için gözcü koyar (KK.16). Gelin ata veya arabaya binmeden önce evde kalan kızların isimlerini ayakka-bısının altına yazar. İsmi silinen kişinin, evlenecek ilk kişi olacağına inanılır (KK.5, KK.7).

Gelin evden çıkmadan gelinin babası veya ağabeyisi dualarla gelinin duva-ğını örter. Gelinin beline kırmızı bir kurdele bağlar ve gelinin çantasına bir mik-tar para koyar (KK.19, KK.25). Bazı köylerde gelin evden çıkarken babası, geli-nin ayakkabısının içine para sıkıştırır. Buna “uğur parası” adı verilir (KK.30). Gelin alınacağı sırada gelinin kardeşi veya diğer yakınları gelin evinin kapısını açmazlar. Bu durumda damadın annesi günümüzde ise daha çok damadın babası veya damadın kendisi kapıdaki kişiye “kapıbıçağı” adı altında bir miktar para verir. Bu paradan sonra gelin evinin kapısı açılır (KK.23).

Gelin babasının, ağabeyisinin ve diğer aile büyüklerinin elini öper (KK.8). Oğlan evinden dul olmayan, başından tek nikâh geçmiş bir kadın, gelinin duva-ğının üzerine kırmızı bir yemeni örter (KK.8, KK.13). Ardından görümce veya elti gelinin koluna girer ve gelini evden çıkarır (KK.11). Günümüzde ise damat, gelinin koluna girerek gelini evden alır (KK.2, KK.5). Ardından gelin gözyaş-

ları ile ata veya arabaya bindirilir. Kız evi, oğlan evinden gelen bayrakçıya, davulcuya ve sürücülere havlu veya ipek mendil dağıtır (KK.2, KK.4). Gelinin çeyizi develere veya arabalara yüklenir (KK.11). Gelin atının veya arabasının ardından cam bir kap içinde su dökülür. Böylece evliliğin su gibi berrak ve aydın olması dilenir. Gelinin kötü şekilde baba evine dönmemesi için cam kap yere atılarak kırılır (KK.9, KK.21).

Önde bayrakçı ardında çalgıcılar, ata binen damadın arkadaşları, kınacılar ve kınacıların ortasında gelin atı mahalleleri dolaşarak oğlan evine varır (KK.3). Gelin atını damadın erkek kardeşi çeker (KK.22). Günümüzde gelin alma işi artık arabalarla olmaktadır. Gelin ve damat arka koltuğa oturtulur. Yanlarına damadın kız kardeşi veya yengesi geçer. Ön koltuğa da damadın babası oturur. Gelin arabası düğün konvoyunun ortasında bulunur. Diğer misafirler ve kınacılar başka araçlara bindirilir. Çalgıcılar ise bir kamyonete biner. Düğün konvoyu yola çıktıktan sonra gelin arabasının önü kesilir ve damadın babası, arabanın önünü kesenlere bahşiş verir (KK.14, KK.30).

2.6. Gelin İndirme

Gelin atı veya gelin arabası, oğlan evine geldiğinde evin önünde bir müddet bekletilir. O sırada analık (damadın annesi) gelinin başına şeker, mersin yaprağı, üzüm, buğday, mısır, yulaf veya para atar (KK.3, KK.8, KK.9, KK.11, KK.12, KK.14, KK.19, KK.25). Şeker, gelinin ve damadın ağızlarının tatlı, geçimlerinin iyi olması içindir (KK.3, KK.11, KK.14, KK.25). Buğday, mısır, yulaf, üzüm ve mersin yaprağı soylarının çoğalması, çocuklarının olması; para da rızıkların bollaşması, darlık ve fakirlik görmemeleri için atılır (KK.3, KK.8, KK.9, KK.12, KK.19). Atılanların uğur getireceği düşünülür (KK.4). Saçılan para “gelin parası” olarak da adlandırılır. Düğünde bulunanlar tarafından toplanır ve bu paranın cepte taşındığında bereket getireceğine inanılır (KK.24). Gelin inmeden hemen önce gelinin önünde bir kurban kesilir. Kurbanın kanı gelinin alınına sürülür (KK.3). Bazı köylerde gelinin başına nar takılır. Buradaki amaç gelinin doğurgan olmasını dilemektir (KK.18). Atan veya arabadan inmek istemeyen geline “indirmelik” denilen bahşiş verilir. İndirmelik verme âdeti günümüzde kızın arabada bekleyip arabadan inmemesi şeklinde görülür. Hediye;

inek, koyun, keçi, para, bilezik, gerdanlık, ev veya tarla olabilir. Hediyesini alan gelin, attan veya arabadan indirilir (KK.3, KK.8, KK.10, KK.13, KK.20, KK.21, KK.28). İner inmez gelinin kucağına bir erkek çocuğu verilir. Böylece gelinin erkek çocuk doğurup erkeğin soyunu devam ettirmesi amaçlanır (KK.4, KK.9, KK.20). Gelinin düşük yapmaması veya doğacak bebeğin aydaş¹⁷ olması için gelin eve indiğinde geline, “yaldız altın” denilen ve altın süsler takılır. İlerde bebek olduğunda da bebek bunlarla süslenir (Yetkin, t.y., s. 235).

Bazı yerlerde gelin attan veya arabadan ineceği sırada “cazgır” olarak tabi edilen biri ortaya çıkar. Cazgır damadın annesini, babasını, kardeşlerini ve yakın akrabalarını tek tek çağırarak onlardan geline indirmelik ister. Onlara ne vereceklerini sorar. Onlar da ne vereceklerini söylerler. Cazgır da onların geline vereceklerini tek tek ilan eder (Yıldız, t.y., s. 197).

Gelinin gireceği odanın kapısının önüne bir ip gerilir, ipin altına da içi su dolu bir tas konulur. Gelinin su gibi aziz ve akıcı olması dilenir ve gelin su dolu tası ayağı ile devirir (KK.2, KK.3, KK.5, KK.6, KK.14, KK.15, KK.17, KK.19, KK.20, KK.21). Yağ gibi yumuşak huylu olması için gelinin gireceği kapıya tereyağı sürülür (KK.1, KK.2, KK.5, KK.13, KK.19, KK.25). Kaynana gelinin eline bir parmak bal çalar. Gelin de o balı kapının üzerine sürer. Bu şekilde evliliğin bal gibi tatlı olacağına inanılır (KK.4). Bazı mahallelerde geline bir çivi ve çekiç verilir, gelin çiviye kapının üzerine çakar. Bu ritüelle evliliğinin çivi gibi sağlam, gelinin eşine ve çocuklarına bağlı olması amaçlanır. Hatta evliliğinde sıkıntı olan kişilere çiviye gevşek mi tuttun, diye de sorulur (KK.8, KK.13). Gelin oturmadan önce kayınvalide gelinin koyun gibi sessiz ve uysal olması için oturacağı yere koyun postu atar (KK.3, KK.12). Gelin yerini aldıktan sonra gelin ve misafirlere şerbet veya kahve verilir. Gelin kahve veya şerbetten bir yudum alıp tepsiye küçük bir miktar para koyar (Gönüllü, t.y, s. 179). Etraftakiler gelinin başının ağrımaması için onun yarım bıraktığı kahveden veya şerbetten birer yudum içerler (KK.9). Bazı köylerde de gelin oğlan evine gelince bir mindere oturtulur. Akşam oluncaya kadar hiç kıpırdamadan gelinin minderde

17- Aydaş; Alanya’da zayıf, sürekli ağlayan ve hasta olan çocuklara verilen isimdir. Nazar, ölü hayvan veya cenaze görmek çocukların aydaş olmasına sebep olabilir.

oturması gerekir. Onun kıpırdayıp kıpırdamadığını gözlemesi için de başında bir kişi gözcü bırakılır. Eğer bir kıpırdama olursa analığının (kayınvalidesinin) öleceğine inanılır (KK.20). Diğer taraftan damat, gelin alıcıların kız evinden aldıklarını toplar ve alan kişilere bahşış verir. Herkes kız evinden kaçırdığı eşyaları damada getirir (KK.25). Havanın kararmaya başlaması ile hoca çağırılır. Hoca hayırlı geçim için dua eder. Ardından herkes evine dağılır. Günümüzde genellikle damada ve geline yeni bir ev açılır. Kendilerine yeni bir ev açılrsa da gelin, düğün günü oğlan evine indirilir. Düğünle ilgili uygulamalar ve dinî nikâh oğlan evinde yapılır. Gelin ve damat daha sonra kendi evine geçer (KK.28).

2.7. Dinî Nikâh

İster dinî ister resmî olsun nikâh, evliliğin en ciddi işlemidir. Dinî nikâh kıyılmadan önce mehir miktarı belirlenir. Mehir, dinî nikâhın şartlarından biridir. Türkiye’de dinî nikâh aile içinde, şahitler huzurunda, belli soru ve cevaplar çerçevesinde ve imam eşliğinde gerçekleşir. İmam Kur’an’dan birkaç ayet okuyarak nikâha başlar. Mehir miktarını sorar ve bununla ilgili bir sıkıntı görmediğinde nikâhı kıyar. Nikâhın sonunda dua edilerek evliliğin hayır getirmesi dilenir (Çolak, 2005, s. 196).

Nikâh evliliğe geçişin önemli aşamalarından biridir. Nikâh esnasında bazı davranışlardan kaçınılması veya bazı davranışların uygulanmasıyla ilgili inanışlar söz konusudur. Örneğin nikâh esnasında nikâhta bulunan kişilerin ellerini bağlamamaları söylenir. Bu şekilde gelin ve damadın gerdek gecesinde olumsuz bir durumla karşılaşması engellenmeye çalışılır (Eroğlu, 2017, s. 275). Dinî nikâh kıyılırken biri İhlas suresini tersinden okursa damadın eşine sadık kalacağına inanılır (KK.13). Nikâh esnasında mendil bükülürse de gelin damat arasında bir bağ olacağı söylenir (KK.6). Dinî nikâhın zamanı ailelere ve kişilere göre farklılık gösterebilir. Bazı köylerde nişandan hemen sonra hoca çağırılır ve dinî nikâh kıyılır (KK.2). Bazı köylerde ise düğünden sonra, gelin eve inince dinî nikâh yapılır (KK.7). Ayrıca nişanda dinî nikâhı kıyılan bazı çiftlerin düğünden sonra nikâhları tazelenir (KK.22). Nikâhtan sonra damat arkadaşlarının yumrukları ile eve girer. Bu uygulamaya da “eve katma” adı verilir (KK.24).

2.8. Gerdek Gecesi

Gerdek nikâhtan sonra evliliğe geçişteki iki önemli aşamadan biridir. Bu nedenle de gerdek gecesi ile ilgili çok sayıda inanış mevcuttur. Bunlardan biri de gelin ve damadın bir araya gelmesini engelleyen “bağlama büyü” inancıdır. Bu tür büyüler genellikle makası, bıçağı ve kilidi bağlamak şeklindedir. Büyüyü ortadan kaldırmak için de kapalı olan kilitler, makaslar ve bıçaklar açılır ve büyüünün yapıldığı nesne bulunup yok edilir (Eroğlu, 275,s. 2017). Düğünden önce gelin ve damat için bir oda hazırlanır. Süslü, renkli, yeni çarşaflar ve örtüler serilir. Oda süslenir; odaya kuruyemiş, tatlı, meyve konulur (KK.4, KK.7). Gerdek odasının kapısına bir kama asılır. Kama, eski Türklerde bir savaş aleti olup silah olarak kullanılmıştır. Gücü ve savaşçılığı temsil etmektedir. Gerdek kapısına asılan kama ile de damanın yiğitliği vurgulanmak istenir. Damat gerdek odasına girdiğinde gelin ayakta, duvağı kapalı şekilde damadı karşılar. Damat duvağı açmak için önceden aldığı takıyı geline takar, buna “yüz görümlüğü” denilir. Ardından damat gelinin duvağını açar ve çiftler iki rekât namaz kılar (KK.30).

Gelin ve damat gerdeğe girmeden önce kedi bacağı ayırır, kim ayırsa onun sözünün geçeceğine inanılır¹⁸ (KK.20). Gerdek gecesine kız evinden evli bir kadın gönderilir. Bu kadın evin başka bir odasında kalır. Evde kızın arkasından gönderilen kadından başka kimse olmaz. Ertesi günü sabah gelinin arkasından damat evine gönderilen kadın, gelin ve damadın yatağını düzeltir. Çarşafı kontrol ettikten sonra kız evine gidip müjdeyi verir. Kızın annesi de müjde karşılığında ona küçük bir hediye verilir (KK.3, KK.14, KK.21, KK.25).

Eskiden, düğünlerden sonra gelinlerin başta damat olmak üzere diğer aile bireyleri ile bir süre konuşmama âdeti olmuştur. “Söyletmelik” adı verilen bu âdet, geline hediye verilmesi ile son bulmuş ve gelin sırası geldikçe aile üyeleriyle konuşmaya başlamıştır. Günümüzde ise gelin, bu âdeti yalnızca gerdek gecesinde, damada uygulamakta ve söyletmelik alıncaya kadar damatla konuşmamaktadır (Yetkin, 1993, s. 233).

18- Eskiden gerdek gecesinde kedinin bacağına ayırarak yapılan bu ritüel, günümüzde karı koca arasında üstünlük bildiren bir tabir olarak kullanılmaktadır. Kadın veya erkek evliliklerinde anlaşmazlık yaşadığında o kişilere “kedinin bacağına yırtmadın mı?” denilir.

3. Evlilik Sonrasında Uygulanan Âdetler ve İnanışlar

3.1. El Öpme

Düğünün ertesi günü erkenden kalkan gelin ve damat, hayır dualarını almak için büyüklerinin elini öperler. Damat ailesinin elini öptükten sonra çarşıya çıkar. Baklava alıp arkadaşlarına “ağız tatlılığı” olarak dağıtır (KK.3). Akşam olup eve gideceği zaman da çerez alıp eve çerez götürür. Sonraki günlerde gelin ve damat birlikte teyze, hala, amca gibi yakın akrabalarına el öpmeye giderler. Onlar da gelin ve damada çeşitli hediyeler veya arılık verirler (KK.22).

3.2. Barışık Âdeti

Düğünden bir hafta sonra kız ve erkek evi bir araya gelir. Kız evi, oğlan evini yemeğe çağırır. Birlikte yenilir, içilir bu âdete “barışık” denilir. Daha sonraki bir hafta da oğlan evi, kız evini çağırarak “barışık” yapar (Yetkin, 1993, s. 233).

3.3. Gelin Mevlidi

Düğünün olduğu hafta oğlan evinde gelin mevlidi okutulur. Komşular ve yakın akrabalar mevlide çağrılır. Gelin, gelinlikli bir şekilde misafirleri karşılar. Öğleden sonra mevlit okunur. Gelin mevlidi ile gelinin komşularla tanışıp kaynaşması amaçlanır (KK.6, KK.11). Sonraki günlerde kaynana gelinini komşulara götürür. Buna da “gelin gezmesi” adı verilir (KK.8, KK.13).

SONUÇ

Modernleşmenin her geçen gün arttığı ve buna bağlı yaşam düzeninin sürekli değiştiği günümüzde, yeni hayat tarzına uyum sağlama süreci; gelenek ve göreneklerimizde değişmesine ve zaman zaman da yok olup gitmesine neden olmaktadır. Türk gelenek ve görenekleri içinde önemli bir yeri olan ve Türk aile yapısının çatısını oluşturan evlilik ve düğün âdetleri, modern hayatın gereklerinden olumlu ve olumsuz şekilde etkilenmiştir. Eğitim seviyesinin artması, kadınların çalışma hayatına katılması, büyük şehirlere yapılan göçler, yaşam standartlarının artması, aile türlerindeki değişiklikler (geniş aileler yerine çekirdek ailenin tercih edilmesi veya gelenekçi aileden ziyade modern aile düzeninin

benimsenmesi) iş hayatının getirdiği sorumluluklar, sağlık alanındaki iyileşmeler ve ortalama insan ömrünün uzaması eski evlenme âdetleri ile günümüz evlenme âdetleri arasında birtakım farklılıkların olmasına sebep olmuştur.

Günümüzde, yörük geleneğini yaşatmaya çalışan Alanya yörükleri bir taraftan ait oldukları kültürel değerlere uygun şekilde evliliklerini gerçekleştirirken diğer taraftan sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak evlilik âdetlerinde değişiklikler yaşanmaktadır. Dışarıdan kız alıp vermeme âdetinin sona ermesi, gençlerin yabancı uyruklu kişilerle olan evliliklerinin artması, yeni evlenen çiftlerin Alanya merkezine yerleşmesi, düğünlerde at ve develerin yerine araçların kullanılması, köy düğünlerinin azalıp düğün salonlarında ve organizasyonlar eşliğinde düğünlerin yapılması Alanya evlenme âdetlerindeki değişikliklere örnek gösterilebilir. Bununla birlikte tellik giydirme, indirmelik, kedi bacağı ayırma ve söyletmelik gibi evlilikle ilgili bazı geleneklerin de unutulmaya yüz tuttuğu söylenebilir.

Etik Beyan

“Sosyo-Kültürel Değişim Sürecinde Alanya Yörüklerinde Evlilikle İlgili Âdetler ve İnanışlar” başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel kurallara, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamış ve bu çalışma herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiştir. Bu çalışmanın etik kurul kararı; sayılı kararıyla alınmıştır. Makale, Etik Kuralları Yayın Etiği Komitesinin (Committee on Publication Ethics-COPE) yazar, hakem ve editörler için belirtilen kurallardan yararlanılarak oluşturulmuş olan Anasay dergisi etik kuralları çerçevesinde yazılmıştır.

KAYNAKÇA

Acar, H.İ. (2007). Nişan. *TDV İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, C.33, 152-154.

Andrews. P.A. *Türkiye’de Etnik Gruplar*. (Çev.: M. Küpüşoğlu). İstanbul: Ant Yayınları.

Tikbaş Apak, F. (2021). Geçiş Dönemlerinde COVID-19 Salgını Etkisi. *Salgın Hastalıkların Sosyal Hayata Etkisi ve Kültürümüzde Koronavirüs Vakası*. (Ed.: Bekir Şişman). Çanakkale: Paradigma Yayınları, 159-183.

Ataman, S. Y. (1992). *Eski Türk Düğünleri ve Evlenme Rit’leri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Ayverdi, İ. (2010). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Yayınevi.

Balaman, A. R. (1983). *Gelenekler Töre ve Törenler*. İzmir: Betim Yayınları.

Baş, E. (2021). Evlilik: Modernleşme Sürecinde Kuşaklararası Yaşanan Değişim. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20 (2), 821-845.

Bayrakçı, S. (2014). Turizm’in Alanya’nın Sosyo-Kültürel Gelişimine Etkisi. *II Disiplinlerarası Turizm Araştırmaları Kongresi (04-05 Nisan 2014)*. (Ed.: N. Kozak, O. E. Çolakoğlu), Ankara, 914-926.

Çeliker, D., Genç M. (2019). *Isparta Evlenme Âdetleri*. *Art-e Sanat Dergisi*, 19 (12), 1-16.

Çolak, A. (2005). *İslam’a Göre Anadolu’da Düğün Âdetleri*. İstanbul: Kardelen Yayınları.

Er, T. (1996). Sosyo-Kültürel Değişme Sürecinde Batı Alanya Yörükleri, (Ed.: F. N. Koçak) *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri 1994*, (ss.359-366), Alanya: Günizi Ofset.

Erdentuğ, N. (1977). *Sosyal Âdetler ve Gelenekler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Erdoğan, H. G. (2018). *Türk Töresi Eski Türklerde Töre Uygulamaları*. Ankara: Karakum Yayınevi.

Eroğlu, A. H. (2017). *Geçiş Dönemleri ile İlgili İnanışlar*, (Ed.: D. Arık, A. H. Eroğlu), *Halk İnanışları El Kitabı*, (ss.257-282), Ankara: Grafiker Yayınları.

Eröz, M. (1991). *Yörükler*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Yayınları.

Gelenekten Geleceğe Örf ve Adetlerimiz. (2009). (Düz: Metin Eriş, İstanbul: Forart Matbaacılık.

Gönüllü, A.R. (t.y). Dünden Bugüne Evlenme Âdetleri, (Ed.: A. Kaya-sandık), *Nevzat Türkten'e Armağan*, (ss.169-185), Kayseri: Kayseri Kültür ve Turizm Derneği Yayını.

İlbars, Z. (1996). Alanya ve Çevre Köylerde Evlenme Âdetleri, (Ed.: F.N. Koçak), *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri 1992*, (ss.29-32). Alanya: Günizi Ofset.

Hacıhamdioğlu, T. (1996). Alanya'da Aratma Geleneği, (Ed.: F. N. Koçak), *Alanya Tarih ve Kültür Semineri 1993*, (ss.159-160), Alanya: Günizi Ofset.

Hançerlioğlu, O. (2000). *Dünya İnançları Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Kafesoğlu, İ. (1993). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev. Osman Akınhay- Derya Kömürcü). Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Örnek, S. V. (1977). *Türk Halk Bilimi*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Paçacıoğlu, B. (2016). *VIII.-XVI. Yüzyıllar Arasında Sözcük Dağarcığı*. İstanbul: Kesit Yayınları.

Tarama Sözlüğü IV. (1996). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Türkçe Sözlük I-II. (1998). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü. II, VIII, IX, X(1993). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Seyirci, M. (2000). *Batı Akdeniz Bölgesi Yörükleri.* İstanbul: Der Yayınları.

Ünalın, Ö. (2021). *Alanya’da Halk Hekimliği.* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

Yavuz, H., Unur, K. (2021). Alanya’da Yerel Halkın Sosyo-Kültürel Etkilerini Algılamalarına Yönelik Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 18 (3), 633-655.

Yetkin, H. (t.y.). *Dünden Bugüne Alanya.* Alanya: Yetkin Color Kartpostal ve Dağıtım.

Yetkin, H. (1996). Mahalli Gelenek ve Göreneklerimiz, (Ed.: F.N. Koçak), 3. *Alanya Tarih ve Kültür Semineri* 1993, (ss.231-236), Alanya: Günizi Ofset.

Yıldız, İ. (t.y.). *Senir Beyliği ve Alanya Yörükleri.* Konya: Öz Hür Ofset.

Kaynak Kişiler

Adı- Soyadı	Doğum Yılı	Yaşadığı Yer	Eğitim Durumu	Mesleği
Yıldız K.	1965	Deveci Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Ünzile İ.	1957	Belen Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Meryem K.	1940	Dereli Mah.	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
Ayşe S.	1956	Sugözü Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Ümmühan G.	1960	Hacet Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Havva Ü.	1970	Çamlıca Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Rukiye Y.	1955	Demirtaş Mah.	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
Hatice A.	1972	İspatlı Mah.	Ortaokul Mezunu	Ev Hanımı
Döndü K.	1947	Yenice Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Neriman A.	1963	Kızlarpınarı Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Bedia S.	1946	Avsallar Mah.	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
Havva G.	1950	Avsallar Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Güler Ş.	1972	Çamlıca Mah.	Ortaokul Mezunu	Ev Hanımı
Havva D.	1942	Çamlıca Mah.	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
Eşşe Ç.	1944	Mahmutlar Mah.	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
Saliha G.	1956	Demirtaş Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Rabia Ö.	1948	Gözüküçük Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Emine C	1965	Kadirli Mah.	Ortaokul Mezunu	Ev Hanımı
Fatma T.	1939	Aliefendi Mah.	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
Nazmiye A.	1945	Tophane Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Hatice S.	1966	Oba Mah.	Ortaokul Mezunu	Ev Hanımı
Emine S.	1954	Kızlarpınarı Mah.	Ortaokul Mezunu	Ev Hanımı
Fahriye K.	1970	Kestel Mah.	Ortaokul Mezunu	Ev Hanımı
Zahide K.	1942	Çamlıca Mah.	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
Makbule Y.	1980	Deretürbelinas Mah.	Lise Mezunu	Ev Hanımı
Şerife A.	1934	Hacet Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Emine S.	1956	Şihlar Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı
Halide S.	1938	Türkler Mah.	Okuryazar Değil	Ev Hanımı
Ayşe I.	1957	Konaklı Mah.	İlkokul Mezunu	Ev Hanımı

Not: KVKK kapsamında kaynak kişilerin tamamı bilgilendirilmiştir. Kaynak kişilerin isteği doğrultusunda kişilerin soy isimlerinin baş harfleri verilmiştir. Verilen diğer bütün bilgiler için kaynak kişilerin rızaları alınmıştır